

наша свята Незалежність, то, відкинувши всі політичні кольори, втім числі й вибори, бо ми вже не раз могли пересвідчитись, який з них хосен, давайте раду радити, як далі жити!» [5, с. 171-172]. Асоціонім Незалежність символізує нетривалий сплеск національної самосвідомості, але для того, щоб Незалежність здобути і втримати, потрібно покинути пляшку та розпочати діяти, але нашим героям такий стан план не до вподоби.

Реалізація інтерсуб'єктивної функції асоціоніма як репрезентатора авторської моделі світу в романі Г. Тарасюк «Цінь Хуань Гонь» обумовлює виокремлення іронічності та інтелектуалізму, помноженого на щирий патріотизм та небайдужість до сьогодення і майбутнього рідної держави як домінанти ідеостилі письменниці. Асоціонім – художній інструмент, що демонструє не лише мистецьку автентичність твору белетристики, але й особливості відносин на ліній «автор – твір – читач».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердяев Н.А. Самопознание (опыт философской автобиографии) / Н.А.Бердяев. – М. : Международные отношения, 1990. – 336 с.
2. Гуссерль Э. Картезианские размышления / Э. Гуссерль / Пер. с нем. Д.В. Скляднева. – СПб. : Наука, Ювента, 1998. – 315 с.
3. Интенциональность и текстуальность. Философская мысль Франции XX века. – Томск: Изд-во «Водолей», 1998. – 320 с.
4. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. – Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. – 896 с.
5. Тарасюк Г.Т. Цінь Хуань Гонь: роман-антиутопія / Г.Т. Тарасюк. – Біла Церква: КОТО «Культура», «Буква», 2008. – 256 с.
6. Юнг К., Нойман Э. Психоанализ и искусство / К.Юнг, Э. Нойман. – М.: Релф-Буг, Ваклер, 1998. – 304 с.
7. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс / Пер. с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.

Т. М. Шарова, Ю. Р. Бардадим

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, Україна*

ЖИТТЄВА ТА ТВОРЧА ПОЗИЦІЯ ІВАНА МАСЛОВА КРІЗЬ ПРИЗМУ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

Доктор філологічних наук, професор Іван Степанович Маслов – сьогодні відома і знана людина не лише в Україні, але й поза її межами. Історія його життя розпочалася в 1939 році, коли 14 жовтня в сім'ї колгоспника народився хлопчик, якого назвали Іваном. Допитливий з дитинства, наділений тонким відчуттям краси оточуючого світу, Іван Степанович пов'язує своє життя із цариною слова та бажанням донести його силу до людей.

Отримавши філологічну освіту в Харківському педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди, він працював головним редактором газети “Ленінська зміна”, журналу “Прапор” і паралельно почав друкуватися як прозаїк, присвятивши значну частину своїх творів рідному селу Тернова Харківської області.

Творча людина завжди створює навколо себе творчу атмосферу. На кафедрі української та світової літератури Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, очолюваній професором І.С. Масловим, працює колектив мислителів, науковців, творчих особистостей. Знаючи складний творчий процес народження художнього слова із середини, Іван Степанович прагне до створення творчої атмосфери і на своїх заняттях, заохочує студентів до активного пізнання глибини художнього тексту, формує відчуття філологічної міри і смаку. Студенти вчаться писати рецензії, есе, нариси, власні твори. Уже на першому курсі в розрізі “Вступу до літературознавства” майбутні філологи пізнають текст і як читачі, і як критики.

Іван Маслов не лише викладач, вчений, а й письменник. Вражає розмах творчого діяння письменника у різних галузях філологічної науки. У літературознавстві, мовознавстві, фольклористиці він залишив серйозні дослідження. Ним написані критичні та публіцистичні твори, в яких ерудиція дослідника поєднується з інтуїцією митця, пристрасть громадянина – з об’єктивністю вченого, авторитет майстра – з доброзичливістю старшого товариша. Довірливий тон його статей, рецензій, виступів з різноманітних питань громадського та літературно-мистецького життя, дає змогу його публіцистиці лишатися дійовою зброєю в боротьбі за мир, за справедливість, за нові висоти повсякденного життя.

Твори письменника Івана Маслова високо поціновані як в Україні, так і у близькому та далекому зарубіжжі. Про художні твори Івана Маслова позитивно згадували та писали – В. Лихоносів, В. Распутін, Б. Можаяєв, В. Крупін, В. Астаф’єв, В. Белов, Є. Сидоров, А. Михайлов, Л. Якименко, М. Пархоменко, А. Пінчук, П. Краснов, В. Молчанов (Росія), Ю. Шовкопляс, В. Добровольський, В. Дрозд, Н. Омельченко, М. Ільницький, Ю. Чикирисов, М. Шаповал, В. Брюгген, К. Гордієнко, А. Гуторов, Г. Гельфандбейн, А. Ярещенко, М. Гетьманець, Н. Черченко (Україна), Р. Сигитас (Литва), А. Воронін (Мордова), Л. Литвинов (Польща), В. Биков, А. Кудравець (Білорусія), Л. Крутикова-Абрамова та ін.

Художня спадщина Івана Маслова осмислювалася науковцями переважно у трьох напрямках: 1) аналіз окремих творів (Ю. Шовкопляс, В. Добровольський, В. Дрозд, К. Гордієнко, А. Ярещенко, В. Лихоносів, В. Распутін, Б. Можаяєв, В. Крупін); 2) інтерпретація основних проблем Маслівського художнього світу (А. Гуторов, Г. Гельфандбейн, В. Астаф’єв, В. Белов, Є. Сидоров); 3) зіставлення творчості автора з творчістю інших авторів (М. Ільницький, М. Шаповал, В. Брюгген, А. Пінчук, П. Краснов, В. Молчанов). Недостатність вивчення проблеми в обраному нами ракурсі зумовила потребу її всебічного наукового осмислення.

Серед доробку Івана Маслова видані в різний час книжки “Білий цвіт терну” (1977), “Материнський вогонь” (1986), “Час цвітіння зірок” (1984), “Сельчани” (1984), “Вікнами на зорю” (1987), “Заручини” (1989), “Син” (1990), “Правда як міра таланту”, “Вибране” в 8 томах (1997-2006). Провідна тема творчості – життя повоєнного села, гострі соціальні та морально-етичні проблеми сучасності.

Художні твори Івана Степановича Маслова перекладені українською, білоруською, польською, німецькою, англійською, мордовською та якутською мовами. Проза Івана Степановича Маслова є важливим складовим елементом літературного процесу і являє собою перспективний матеріал для літературознавчих студій насамперед з огляду на її місце в системі явищ художньої культури 90-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Магістральною темою усієї творчості Івана Маслова є тема митця, його покликання, роль і значення художнього слова: “Не кожному письменнику вдається ствердити в художній реальності свій неповторний душевний світ, виявити в образах його реальні контури, відкрити в характерах героїв глибинні таїни свого індивідуального бачення. Але якщо це вдається, тоді перед читачем відкривається таємнича далечинь буття, чітко визначаються береги як окремої особистості, так і всього безмежного життя. І в ній людина починає відчувати себе, наче перед ним не книга, а його дім, вийнята кимось у його душі і серця і покладена на білий папір” [2, с. 301].

Іван Степанович – взірець любові та патріотизму, людина, яка пов’язала свою долю та творчість із малою Батьківщиною, великим містом та Всесвітом, збагативши своїм життям духовний простір. У цьому Всесвіті як письменник, педагог і викладач Іван Степанович бачить сутність людини та її неповторну долю і вчить цьому своїх вихованців [4, с. 39].

Іван Степанович Маслов – письменник, який розкрив у своїх творах нові грані ментальності нашого народу. Він у більшості своїх текстів зобразив трудівника-селянина, який нерозривно пов’язаний із рідною землею. З цього приводу влучно сказав Іван Перепеляк, Голова Ради Харківського відділу національного Союзу письменників України: “Іван Маслов належить до покоління письменників, які писали про село” [5]. Сам письменник так трактує власне швидкоплинне життя та селянське оточення, в якому перебував ще з дитинства: “Швидко земне життя і довге вічне життя живуть при одній дорозі. І материнська сльоза, крапля землі-могили, скромний хрест, стежка – все це моя Тернова, моя доля” [2, с. 295]; “Село... Вид на рідне родове місце батьківського дому... Он там, в далечині, – Озерівка, моє родове місце, де стояв наш батьківський дім, там я народився. І там знову збираюсь поставити дім, щоб частіше бувати серед рідних людей. Та і живу я не сам по собі – є син, Сергій, є дочка, Наталя, – дорослі, студенти, є дружина Валентина Іванівна, тобто живе маслівський корінь, йому і далі бути на землі. І хочеться, щоб діти не тільки приїжджали, але з часом і більше приросли до моєї землі, щоб був в їх душах світ моїх дідів і прадідів, щоб знали вони, чиї онуки і чиї діти. Хіба ми можемо їм відмовити у цьому? Ось уже більше двадцяти семи років живу у Харкові, а все здається, що живу у місті тимчасово, що ось прийде час і я, нарешті, повернусь додому. Я ж сільська людина, закінчив сільхозтехнікум, працював у колгоспі, а що письменник, кандидат наук, – все це відступає, все наче живу чужим життям, а справжнє тут, серед щасливих людей, якими я завжди вважав і вважаю сільчан. Така, мабуть, моя людська природа” [2, с. 297-298]; “Зовсім недалеко від Бабського лісу стояло село, яке називали Тернова. Це була моя Батьківщина” [2, с. 171].

Микола Чуркін, заслужений машинобудівник України, у своїх спогадах писав: “Тернова. Терен-Тернова. Одне з тисяч сіл. Вважається, що йому багато віків. Воно стоїть біля світлих джерел, з яких найбільш у пошані – Хресток, могоутнього лісу, вільних Протасових лук, біля чистого Хролового озера. Стоїть людьми. Сильними та красивими. Ні одна біда, ні одна радість не обминули Тернову. Воістину – в краплині роси віддзеркалюється увесь світ. Так і в долі Тернової відобразилася доля всього народу. Вдарила перша світова – пішли тернівці на фронт, десятки з них поклали голови. І тепер молоді чоловічі очі дивляться зі стін та портретів на невпинне життя. Гукнула земля – Батьківщина у Вітчизняну – піднялися, не зганьбили ні батьків, ні дітей” [6, с. 2].

Продовжуючи свої роздуми про друга і однокласника та його родину, М. Чуркін згадував: “Тернова... Терен-Тернова. Маслови... Маслові луки, Маслова балка. Війна... Мабуть, найстрашніше, що може бути в житті. Але йшли, помирали, знали, що якщо вони відступляться, то хто ж прикриє життя, хто не дасть зруйнувати рідний дім?” [6, с. 2].

І.С. Маслов – виходець з російськомовного села, що розташоване на кордоні України з Росією. Проте, хоча рідною мовою Івана Маслова є російська, матеріалом його творчих роздумів є Україна з її історією, надбанням й проблемами сьогодення. Творчість письменника є органічним продовженням традицій культурного спадку нашого народу. У своїх творах письменник порушує важливе питання стосовно потреби писати, а також завдань письменника, які він вирішує упродовж усього свого життя: “Мабуть, завдання письменника полягає в тому, щоб кожен раз підтримувати людину на шляху до Вічності, допомогти їй в будь-який час безпомилково з’ясувати, в яких обличчях і з якими словами добро і зло з’являються у світі...” [1, с. 429].

Російськомовний український прозаїк Іван Маслов має чітко окреслене коло інтересів, так само як і виразні предмети стильової своєрідності. Він закоханий живописець натхненної праці на землі і пильний дослідник соціальних процесів, що відбуваються у сучасному селі. Письменник натхненно висвітлює внутрішній світ людини села, той своєрідний антураж і нерозривну єдність людини з природою, і той трагічний процес зміщення в свідомості та в оцінці духовних надбань, що настали в наслідок революцій, війн і не менш спустошливих соціальних зламів сучасної доби [3, с. 290].

Говорячи про актуальність прози Івана Маслова, слід зазначити, що вона несе в собі оновлюючу проблематику і примушує читача читати не для розваги, а для того, щоб перехвилюватись усіма турботами персонажів, сприйняти соціально-психологічну картину сучасного життя в Україні і знайти відповідь на те, як жити далі.

Іван Маслов – почесний громадянин села Тернова (1989). У сільській бібліотеці є спеціальний книжковий фонд імені письменника. Іван Маслов – заступник головного редактора літературно-художнього та суспільно-політичного журналу “Слобожанщина”, член правління Харківської організації письменників. Його ім’я як прозаїка, з повним на те правом можна поставити в один ряд з такими письменниками, як В. Распутін і В. Астаф’єв, В. Белов і Є. Носов, Ф. Абрамов і В. Лихоносов. На жаль, територіально належачи до провінції

української, Іван Маслов – визначний український прозаїк – і досі залишається належно не поцінованим широким загалом. Але всі, хто читав його повісті і романи, добре розуміють, що зірка шістдесятників продовжує своє горіння у творах письменника і показує нам все нові і нові обшири – ті, в які шістдесятникам було, може, навіть і моторошно заглянути.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маслов И.С. Избранное в 10 т. / И.С. Маслов / Художник-оформитель И.И. Яхин. – Т.4 X: Прапор, 2002. – 576 с.
2. Маслов И.С. Избранное в 10 т. /И.С. Маслов / Художник-оформитель И.И. Яхин. – Т.5 – X: Майдан, 2003. – 404 с.
3. Мельниченко М. Кругообіг життя / М. Мельниченко // Слобожанщина, 2001. – №19. – С. 290-296.
4. Наші вітання. Слово – його життя // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 28 (212) жовтень. – С. 39.
5. Перепеляк І. Привітання з ювілеєм від Харківської організації національної Спілки письменників України / І. Перепеляк. – Харків, 1999. – 1 с.
6. Чуркин Н. Масловы из Терновой. Слово о моем друге однокласнике Иване Маслове, его родных и близких / Н. Чуркин // Панацея. – 1995. – январь. – С. 2.